

Föreningen för waldorfpedagogik i Kungälv

styrelsen@fredkullaskolan.se

2019-04-08

1 (23)

Dnr-2018:8115

Beslut

efter regelbunden kvalitetsgranskning vid
Fredkullaskolan, belägen i Kungälvs kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 §§ skollagen (2010:800) genomfört en regelbunden kvalitetsgranskning på Fredkullaskolan, avseende verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer. Utbildningen i förskoleklass ingår inte i granskningen. En kvalitetsgranskning ska belysa hur väl skolorna klarar sitt uppdrag att ge varje elev förutsättningar att nå de nationella målen. Målen och riktlinjerna framgår framför allt av den läroplan och de kursplaner eller motsvarande styrdokument som gäller för utbildningen.

Läsanvisning

Skolinspektionen bedömer skolans arbetssätt inom fyra områden. För varje område bedöms om skolan uppfyller Skolinspektionens framtagna kvalitetskriterier i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar inom/på vilka punkter detta ska göras. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också i så fall av skolan. Om en skola bedöms uppfylla kriterierna i hög utsträckning begär inte Skolinspektionen motsvarande redovisning men lämnar framåtsyftande kommentarer då det bedöms motiverat.

Beslut

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Fredkullaskolan, i följande utsträckning:

Rektors ledarskap

Rektorn leder och styr i låg utsträckning skolans utveckling av undervisningen.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att följa upp och analysera skolenhetens kunskapsresultat och att värdegrundsuppdraget integreras i undervisningen.

Undervisning

Undervisningen främjar i låg utsträckning elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver förtydliga lektionsstrukturen, genom bland annat en tydlig inledning och sammanfattande avslutning, för att tydliggöra målen med undervisningen för eleverna och ge dem möjlighet att befästa det de lärt sig under lektionen.

Trygghet och studiero

Utbildningen präglas i flera delar av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver skapa ett samlat arbete på skolenheten för att skapa en lugn miljö med studiero för eleverna.

Bedömning och betygssättning

Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i låg utsträckning.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att lärarna för en gemensam diskussion och analyserar bedömningen av elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 29 november 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena.

Redogörelsen skickas via e-post, till dokument.goteborg@skolinspektionen.se, eller per post till, Skolinspektionen, Box 2320, 403 15 Göteborg. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr– 2018:8115) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Rektors ledarskap

Skolinspektionen bedömer följande: Rektorn leder och styr i låg utsträckning skolans utveckling av undervisningen.

Författningsstöd

1 kap. 5 §, 2 kap. 9-10 och 34 §§, 4 kap. 4-7 §§ skollagen

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11), 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, En likvärdig utbildning, Skolans uppdrag, Varje skolas utveckling, 2.1 Normer och värden, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektorns ansvar

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att en uppföljning av kunskapsresultat saknas och att det även saknas en analys av varför resultaten ser ut som de gör. Rektorn följer heller inte upp hur värdegrundsarbetet bedrivs i undervisningen och om till exempel åtgärdsprogram och kränkingsärenden skiljer sig utifrån ett jämställdhetsperspektiv. Rektorn leder och organiserar däremot lärarnas pedagogiska utvecklingsarbete av undervisningen och har möjliggjort för lärarna att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra. Rektorn har också inlett ett arbete med att skapa en lärandekultur på skolan genom att tydliggöra organisation och mötesstrukturer.

Granskningen visar att det saknas en uppföljning av elevernas kunskapsresultat och av om värdegrundsuppdraget integreras i undervisningen. Det som finns i nuläget är enligt rektorn en viss sammanställning av kunskapsresultaten men inte någon dokumenterad uppföljning och analys av exempelvis pojkars och flickors resultat. Även lärarna ger en bild av att den uppföljning som görs inte är fullständig. Enligt dem så består det arbete som bedrivs avseende uppföljning av att de utifrån skolans årshjul "rödmarkerar" elever som riskerar att inte nå målen, och att man efter skolårets slut ska diskutera trender och tendenser gällande rödmarkeringarna, omdömen och framför allt de betyg som sätts i årskurs 9. I de omdömen som de skriver framgår endast om elever nått målen, inte om de nått högre. Även rektorn har själv identifierat att arbetet med uppföljning av elevernas kunskapsresultat inte är tillräckligt och hon uppger i den skriftliga redovisningen till Skolinspektionen inför granskningen att de på skolenheten valt att ha "det systematiska kvalitetsarbetet" som ett utvecklingsområde under läsåret. En del i att utveckla det arbetet är enligt rektorn att få skolans årshjul

att fungera så att till exempel analyser av elevernas kunskapsresultat genomförs när det är tänkt. När det gäller uppföljning av värdegrundsuppdraget framgår att rektorn inte följer upp det arbete som görs och resultatet av det utan att hon endast ser att lärarna arbetar med värdegrundsfrågor i klasserna. Hon skaffar sig en bild av undervisningen genom samtal med lärare och om hon får signaler om att det skulle vara något problem. Enligt rektorn ges olika typer av resurser för att möta enskilda elevers behov genom att exempelvis tillsätta en resursperson, eller genom kompetensutveckling. En viss uppföljning av tryggheten görs dock på skolan, men i det fallet av elevhälsan. Enligt en representant för elevhälsan följer de upp tryggheten bland eleverna genom elevenkäter som genomförs en gång per år och kuratorn har samtal med elever i mindre grupper.

Granskningen visar vidare att det inte finns något strategiskt och systematiskt jämställdhetsarbete på skolan. På skolenheten har man enligt rektorn inte följt upp åtgärdsprogram eller kränkingsärenden ur ett jämställdhetsperspektiv. Som nämnts ovan följs inte heller eventuella skillnader mellan pojkars och flickors resultat upp. Eftersom resultaten inte följs upp så finns det inte heller någon kännedom om eleverna ges samma förutsättningar oavsett könstillhörighet och eventuella behov har inte uppmärksamats. Enligt lärare så lägger de inte så stor vikt vid kön på skolan och eftersom det finns flera elever på skolan som är könsöverskridande är det naturligt för alla. På Skolinspektionens fråga om det bedrivs något jämställdhetsarbete på skolenheten uppger en lärare att hen har pratat om språkbruk och elevhälsans representant säger att hen inte vet om det görs något.

Granskningen visar att rektorn leder och organiserar det pedagogiska arbetet på skolenheten på ett tydligt sätt. Det framgår av intervjuer med rektorn och lärarna att det finns tid avsatt för möten i olika konstellationer och att denna struktur också är känd för personalen. Rektorn har olika sätt för att försäkra sig om att det både finns förutsättningar för lärarna att samverka samt för att det sker ett lärande i kollegiet. Bland annat är rektorn delaktig i kollegiemöten varje vecka där frågor om hur lärarna arbetar med struktur i undervisningen och praktiska frågor lyfts. Rektorn tar också del av de protokoll som skrivs när lärarna träffas stadietvis för att prata om sina klasser en timma per vecka. Vid dessa möten diskuteras även samplanering av undervisningen, likvärdig bedömning och samverkan vid aktuella elevfrågor. Lärarna har lämnat in planeringar för ett ämnesområde var, som de sedan diskuterat i kollegiet. Det finns också tid avsatt för att klassföreståndare och eventuella elevresurser ska kunna stämma av elevers kunskapsutveckling samt andra forum då även skolans värdegrundsuppdrag är i fokus. Exempelvis finns kollegiemöten då alla lärare samt kökspersonalen träffas under två timmar per vecka då även rektorn deltar. Fokus ligger då på trivsel, information och organisation, samt fortbildning eller

utvecklingsarbete utifrån årshjulet. Rektorn säkerställer även att elevhälsan är delaktig i det arbete som bedrivs genom att hon själv träffar dem en gång per vecka samt genom att elevhälsan har möjlighet att träffa enskilda lärare eller grupper av lärare utifrån behov. Även introduktion av obehöriga lärare är planerad av rektor genom att de får en mentor när de börjar på skolenheten.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Rektorn behöver utveckla arbetet med att följa upp och analysera skolenhetens kunskapsresultat och att värdegrundsuppdraget integreras i undervisningen.

Enligt skollagen ansvarar rektorn för att det på skolenhetsnivå genomförs en systematisk och kontinuerlig planering, uppföljning och utveckling av utbildningen.¹ Rektorn har ansvar för skolans resultat och för att de följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen och kunskapskraven.² För att kvaliteten i skolans undervisning ska utvecklas krävs att verksamheten ständigt prövas, resultaten följs upp, utvärderas och att nya metoder prövas och utvecklas.³

På Fredkullaskolan saknas en uppföljning av resultaten för skolenheten vilket gör att det inte sker någon utvärdering av elevernas kunskapsresultat i förhållande till de nationella målen eller av hur värdegrundsarbetet bedrivs. Detta arbete behöver därför utvecklas så att de behov som är specifika för skolenheten uppmärksammas och används för att utveckla undervisningen. Det saknas även en analys av om det finns

¹ 4 kap. 4 § skollagen

² Lgr 11, 2.8 Övergripande mål och riktlinjer, Rektorns ansvar

³ Lgr 11, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, Varje skolas utveckling.

skillnader mellan elevernas resultat inom skolenheten, mellan ämnen, eller beroende på könstillhörighet, eller om det finns andra skillnader som gör att eleverna får olika förutsättningar att uppnå kunskapskraven.

Framgångsrika skolor, i termer av elevers studieresultat, karaktäriseras av ett skolledarskap där fokus bland annat är på elevers lärande (särskilt kunskapsresultat) och uppföljning av framsteg på skol-, klassrums- och elevnivå.⁴ En viktig utgångspunkt i skolans kvalitetsarbete är att rektorn har god kännedom om nulägesbilden på skolan. Det får rektorn genom att följa upp hur väl verksamheten fungerar.

Kvalitetsarbetet innebär att uppföljningen behöver innefattas av de mål om genomförande och förutsättningar som definieras enligt skolförfattningarna. Uppföljningen kan alltså inte enbart inriktas mot resultatmål i form av betygs- och kunskapsresultat och resultat avseende elevers trivsel. Eftersom det finns många nationella mål att följa upp är det rimligt att rektorn, utifrån en analys av elevernas utvecklingsbehov på den aktuella skolan, prioriterar vilka mål som är aktuella att följa upp. Det är viktigt att rektor har kunskap om hur undervisningen bedrivs på skolan och hur det påverkar elevernas resultat. Uppföljningen ska också vara systematisk, kontinuerlig och löpande. Det här innebär att uppföljningen inte enbart kan ske i slutet på en termin eller läsår och inte heller enbart bestå av personalens uppfattningar baserat på enstaka elevutsagor. De uppgifter om undervisningens genomförande, resultat utifrån värdegrundsarbetet, elevernas resultat och förutsättningar för genomförande som inhämtats i uppföljningen måste analyseras. En analys innebär att bryta ner resultatet och studera skillnader och variationer mellan olika elevgrupper och klasser, ämnen och målområden. Även här ska de nationella målen och kraven i styrdokumentet stå i fokus. Ett ytterligare steg i analysen är att försöka identifiera möjliga orsaker (orsaksanalys) till vad låg måluppfyllelse hos eleverna eller problem i undervisningens genomförande beror på.⁵

Med utgångspunkt i orsaksanalysen behöver rektor besluta om och genomföra utvecklingsåtgärder. Dessa insatser ska ta sikte på att höja elevernas måluppfyllelse

⁴ Håkansson, J. & Sundberg, D. (2016) *Utmärkt skolutveckling: Forskning om skolförbättring och måluppfyllelse*, Stockholm: Natur & Kultur; Hattie, J. (2009) *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*, London: Routledge

⁵ Skolverkets allmänna råd med kommentarer (SKOLFS 2012:98) *Systematiskt kvalitetsarbete för skolväsendet*

och höja undervisningens kvalitet, vilket innebär att även insatser som behövs för att få rättssäkra betyg ingår. Att utgå ifrån orsaksanalysen innebär att insatserna är behovsanpassade för skolans verksamhet. Insatserna kan därmed också utjämna eventuella skillnader inom skolan, mellan lärare, ämnen och årskurser. En del av ett utvecklingsarbete är att se till att lärare ges kompetensutveckling med utgångspunkt i de identifierade behoven.

Undervisning

Skolinspektionen bedömer följande: Undervisningen främjar i låg utsträckning elevernas möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden.

Författningsstöd

1 kap. 4 §, 3 kap. 3 och 5a §§, 4 kap. 9 § skollagen 5 kap. 2 § skolförordningen (2011:185)

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning, Rättigheter och skyldigheter, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande, 5. Kursplaner

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att det saknas en tydlig struktur på lektionerna och att syftet med lektioner och arbetsmoment är otydliga för eleverna. Eleverna motiveras inte heller alltid att lära sig mer genom undervisningens upplägg, och innehåll och arbetsuppgifter är endast till viss del anpassade till eleverna i gruppen. De ansträngningar som gjorts för att utveckla undervisningen har handlat om att utveckla "perioden".⁶ Eleverna får dessutom sällan vara med och planera eller utvärdera ämnesundervisningen, även om det kan inträffa att de får utvärdera ett arbetsområde under "perioden". Vidare kan eleverna få anpassade uppgifter, framför allt i matematik, men de ges sällan tillfälle att reflektera över sitt eget lärande.

⁶ "Perioden" är det lektionspass som inleder varje skoldag enligt Waldorf-pedagogiken, och det följer Waldorf-pedagogikens struktur. De övriga lektionerna i andra ämnen följer inte samma mönster, och eleverna får inte heller tillräckliga förklaringar för att kunna förstå varför de ska arbeta med en uppgift även om det skiljer sig i hur det är mellan olika ämnen och olika lärare.

Av granskningen framgår att undervisningen inte har en tydlig struktur och att syftet med lektioner och arbetsmoment är otydliga för eleverna. Eleverna uppger i intervju att de inte vet varför de arbetar med olika arbetsuppgifter och vad de ska lära sig genom det. Enligt eleverna så förklarar lärarna sällan varför de ska göra en arbetsuppgift. Det är enstaka lärare som förklarar vilken koppling arbetsuppgifterna har till målen och kursplanerna och det är enstaka lärare som går igenom syftet när de startar upp ett arbetsområde. Att syftet inte alltid tydligt förklaras för eleverna kan även Skolinspektionen se vid sina lektionsobservationer. Vid två av de sju genomförda lektionsobservationerna förklarar läraren syftet med arbetsuppgiften på lektionen, men på övriga lektioner förklarar läraren endast vad eleverna ska göra. Det framgår även av observationerna att det inte alltid är tydligt för eleverna vad lektionen ska omfatta. I flera av de klassrum som Skolinspektionen besökt står exempelvis dagens schema uppskrivet men det saknas i de flesta fall information om lektionens innehåll och ramar. När det gäller strukturen på undervisningen finns det enligt lärare ingen gemensam lektionsstruktur för skolan. Det som finns är tydliga riktlinjer för strukturen på periodlektionerna, som utgår ifrån waldorfpedagogiken och inleder varje dag. Waldorfpedagogiken bygger enligt lärarna på rytmer, vilket bland annat innebär att lärarna på periodlektionerna väntar med att återknyta till vad de arbetat med tills nästa dag. För ämnesslektionerna finns ingen sådan struktur. Varken på ämnes- eller periodlektionerna sammanfattar och reflekterar man i slutet av lektionerna. Intentionen är, enligt lärarna, att även ämnesslektionerna ska ha en tydlig uppstart med mera, men att det inte är så på alla lektioner och inte heller ämnesslektionerna sammanfattas i slutet.

Granskningen visar vidare att eleverna inte alltid motiveras att lära sig mer genom undervisningen och att undervisningen till innehåll och arbetsuppgifter endast till viss del är anpassad till eleverna i gruppen. Lärarna förklarar inte alltid för eleverna varför de ska lära sig det de arbetar med utan kan få till svar "att det är bra att kunna när man är vuxen". Lärarna gör enligt eleverna inte så mycket för att undervisningen ska vara rolig och intressant på ämnesslektionerna, utan det är på periodlektionerna som fokus ligger. Vid flera av Skolinspektionens lektionsobservationer får eleverna arbeta med samma slags uppgifter under hela lektionen. Sättet som undervisningen varierar på som lärarna beskriver handlar inte om att göra samma sak på olika sätt utan att göra olika inom olika områden, som till exempel att spela blockflöjt i slutet av en lektion. Dessa inslag behöver inte ha någon direkt anknytning till det arbetsområde som eleverna för tillfället arbetar med. Digitala hjälpmedel används inte för att skapa variation i undervisningen då lärarna säger att de beslutat att inte använda dessa för eleverna i de lägre åldrarna. Vid flera av de lektionsobservationer som Skolinspektionen genomför arbetar eleverna med samma uppgifter, var och en för sig

själva. I något fall har läraren anpassat uppgifterna utifrån elevernas olika behov vilket gör att eleverna kommenterar och jämför uppgifter med varandra. I något fall har eleverna möjlighet att samarbeta med andra elever, men detta styrs inte av läraren utifrån elevers behov, utan elever väljer fritt vilka de vill arbeta med och några elever saknar någon att samarbeta med. Enligt representanten för elevhälsan saknas en struktur för anpassningar av undervisningen för enskilda elever.

Granskningen visar vidare att eleverna inte ges möjlighet att reflektera över sitt eget lärande. De får begränsade möjligheter att vara med och planera och utvärdera undervisningen. Det är olika hur lärare arbetar i de olika ämnena för att få eleverna att reflektera över sitt lärande. Enligt de intervjuade lärarna är det framför allt under periodlektionerna som elevernas åsikter tas till vara. Det är endast några lärare som i intervju kan ge exempel på hur eleverna får möjlighet att reflektera över sitt eget lärande i undervisningen. En lärare uppger att eleverna fått träna på studieteknik och en annan säger att hen brukar prata med eleverna om olika sätt att lära sig. Även eleverna säger att de inte ges möjlighet att reflektera över sitt lärande och uppger att de inte vet hur de ligger till i olika ämnen eller vad de ska göra för att utvecklas. De säger att det kan hända att det enda läraren säger på utvecklingssamtalet avseende hur de ska utvecklas i ämnet är att de ska "fortsätta så". När det gäller elevernas möjligheter att reflektera utan ett givet svar kan även Skolinspektionen vid sina lektionsobservationer se att det varierar i vilken utsträckning eleverna ges sådan möjlighet. Typen av uppgifter och möjligheterna för eleverna att reflektera över olika svarsalternativ varierar beroende på lärare. Det framkommer vidare att det är lärarna som planerar och genomför undervisningen utan att fråga eleverna om innehåll och arbetssätt. Det varierar om lärare gör pedagogiska planeringar eller inte. Någon elev säger i intervju att de vid något tillfälle fått utvärdera ett arbetsområde på perioden, men att det inte hänt på ämneslektionerna. De får heller inte vara med och planera ämnesområden eller lektioner. Det är olika hur eleverna får möjlighet att delta i planering och utvärdering av undervisningen, beroende på vilken lärare som undervisar gruppen. Det saknas en gemensam syn och strategi på skolenheten.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver förtydliga lektionsstrukturen, genom bland annat en tydlig inledning och sammanfattande avslutning, för att tydliggöra målet med

undervisningen för eleverna och ge dem möjlighet att befästa det de lärt sig under lektionen.

Enligt skolförordningen ska eleverna genom en strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.⁷

På Fredkullaskolan behöver ett arbete utvecklas i syfte att skapa en tydlighet och struktur på lektionerna för att ge eleverna förutsättningar som bidrar till att öka deras möjligheter att lära. Vid tiden för granskningen saknas i flera fall en tydlig lektionsstruktur och det framkommer i allt för hög utsträckning att eleverna inte vet vad de ska lära sig under en lektion eller inom ett arbetsområde. Det saknas ofta en sammanfattande avslutning av lektionerna vilket skulle kunna hjälpa eleverna att förstå lektionsinnehållet och tydliggöra vad de lärt sig.

Att undervisningen är strukturerad innebär att olika delmoment och aktiviteter på lektionerna är kopplade till varandra i ett logiskt och sammanhängande flöde, och att det är tydligt hur de olika delmomenten och aktiviteterna främjar undervisningens syfte. Detta innebär också att en genomgång av läraren inför till exempel en helklass ska hänga ihop med övrigt lektionsinnehåll och vara begriplig för eleverna. En viktig del i en undervisning som är välstrukturerad och organiserad är att läraren ser till att det finns en struktur på lektionerna, som innefattar introduktion, genomförande och en uppföljande avslutning.⁸ En lärares introduktion under en lektion skiljer sig givetvis beroende på om lektionen innebär en start av ett nytt arbetsområde eller om lektionen befinner sig mitt i ett arbetsområde. Någon form av introduktion inför varje lektionsstart behövs dock för att tydliggöra för eleverna vad de förväntas lära sig under lektionen samt kan underlätta för dem att bli motiverade att arbeta under lektionen. På motsvarande sätt behöver varje lektion få en avslutning. Även en avslutning kan genomföras på olika sätt. Syftet med avslutningen är att läraren

⁷ 5 kap. 2 § skolförordningen

⁸ William, D. (2013) Att följa lärande – formativ bedömning i praktiken, Lund: Studentlitteratur; Håkansson & Sundberg 2012

sammanfattar undervisningens olika delar och relaterar eller återknyter till syftet med lektionen/arbetsområdet för att innehållet ska uppfattas som meningsfullt för eleverna och för att eleverna ska vara medvetna om var de befinner sig i sitt lärande. När det gäller syftet med lektionen och hur det relaterar till ingående moment/aktiviteter är det viktigt att läraren inte bara har tydliggjort syftet för sig själv. Syftet måste också vara tydligt för eleverna. Syftet ska också vara tydligt genom val av innehåll och arbetssätt under lektionen.⁹

Det är också viktigt att läraren gör en koppling till de nationella målen i läroplanen när undervisningen planeras, så att lektionens syfte relaterar till dessa mål och ingenting annat. I praktiken behöver läraren konkretisera målet med lektionen för eleverna genom att tydliggöra syftet och vilka kunskaper som undervisningen är tänkt att eleven ska kunna utveckla.

Trygghet och studiero

Skolinspektionen bedömer följande: Utbildningen präglas i flera delar av trygghet och studiero så att eleverna kan ägna sig åt skolarbete, men utvecklingsområden finns.

Författningsstöd

3 kap. 3 §, 5 kap. 3 och 5 §§ och 6 kap. 6-7 §§ skollagen

Lgr 11, 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, 2.1 Normer och värden, 2.2 Kunskaper, 2.3 Elevernas ansvar och inflytande

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att det saknas ett samlat arbete med att skapa studiero på skolenheten. Det är upp till var och en av lärarna att sätta sina egna regler och det är endast när studieron redan visat sig brista i en klass som lärarna diskuterar ett gemensamt förhållningssätt och skapar gemensamma strategier. Något gemensamt förebyggande arbete för att skapa en långsiktig effekt av studiero bedrivs således inte. Inte heller genomförs något sådant gemensamt och förebyggande arbete

⁹ William 2013; Håkansson & Sundberg 2012

för att skapa en skolmiljö som präglas av trygghet utan det varierar mellan lärarna hur de arbetar med att skapa trygghet.

Granskningen visar att det saknas ett samlat arbete med att skapa studiero på skolenheten. Det framkommer både vid intervjuer med elever och lärare att det inte alltid är studiero på lektionerna, trots att det är små klasser, vilket även bekräftas vid Skolinspektionens lektionsobservationer. Enligt lärarna har de på skolan inte något gemensamt förhållningssätt eller någon samsyn på hur studiero ska skapas på skolan i ett förebyggande syfte. Det som görs gemensamt är endast sådana insatser som vidtas när det redan har konstaterats att studieron brister i någon klass. I övrigt är det upp till var och en av lärarna att sätta sina egna regler och bestämma var gränserna går. Reglerna ser enligt eleverna olika ut mellanlärare. Eleverna ger som exempel att de flesta klasser har bestämda placeringar i sina klassrum men att de inte alltid följs i alla salar samt att vissa lärare inte har strategier för att skapa studiero. Det finns enligt rektorn lärare som får hjälp och stöd med att upprätthålla studieron. Rektorn säger även att man pratat om hur lärare kan skapa struktur på lektionerna men att hon inte följt upp om det görs på det avtalade sättet.

Granskningen visar att det även saknas ett medvetet arbete med att skapa trygghet på skolan även om eleverna uppger att de är trygga. Det eleverna nämner som exempel på arbete för att skapa trygghet handlar om att lärarna pratar om olikheter och att eleverna känner att de får vara olika och "den man är" samt att de har diskuterat kränkningar. Enskilda lärare gör insatser för att skapa trygga situationer för eleverna som till exempel att de pratar med eleverna om hur de ska vara mot varandra på rasten, men det är olika hur och om det görs beroende på lärare. Dock uppger eleverna att de inte har pratat något om språkbruket även om det finns elever som använder ett hårt språk. Inte heller har eleverna varit med och utarbetat skolans ordningsregler.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn och lärarna behöver skapa ett samlat arbete på skolenheten för att skapa en lugn miljö med studiero för eleverna.

Av skollagen framgår att utbildningen ska utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero.¹⁰ Enligt läroplanen ska alla som arbetar på skolan samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande.¹¹

På Fredkullaskolan behöver ett gemensamt arbete utvecklas i syfte att skapa studiero. Vid tiden för granskningen är det upp till var och en av lärarna att sätta egna gränser och regler vilket gör att det skiljer sig åt inom skolenheten. För att öka förutsättningarna för att skolmiljön ska präglas av studiero så är det viktigt att man inom skolan samverkar kring och kommer överens om hur ett sådant arbete ska gå till och vad det ska resultera i. Detta för att eleverna inte ska mötas av olika regler och gränser beroende på vilken lektion eller lärare de har.

Lärarnas arbete med att skapa studiero kan handla om hur dessa agerar både förebyggande och åtgärdande när det finns ordningsproblem – i en elevgrupp eller kopplat till enstaka elever. Lärarnas förebyggande arbete kan genomföras på olika sätt. Forskning visar att lärarna behöver ha ett tydligt ledarskap i klassrummet och se till att eleverna ägnar sig åt skolarbete under lektionerna. I detta kan ingå konkreta saker som att ta ansvar för hur eleverna är placerade i klassrummet eller hur rummet är möblerat. Det kan också handla om bemötandefrågor som att uttrycka tydliga förväntningar, vara en god förebild och genom att uppmärksamma det önskvärda beteendet hos eleverna.¹² Det förebyggande arbetet handlar också om att lärarna behöver tänka på att deras förmåga att planera, genomföra och utvärdera undervisningen spelar en avgörande roll för undervisningens genomförande och vad eleverna lär sig.¹³ Elever som inte blir tankemässigt utmanade och stimulerade på lektionerna riskerar att bli omotiverade, uttråkade och ibland stökiga.¹⁴ Motsvarande gäller om elever inte får det stöd de behöver för att kunna följa undervisningen.

¹⁰ 5 kap 3§

¹¹ Lgr 11 2.2 Kunskaper

¹² Skolverket (2011b) Utvärdering av metoder mot mobbning, Rapport 353, Stockholm: Fritzes

¹³ Ibid

¹⁴ Skolinspektionen (2014) Stöd och stimulans i klassrummet – rätten att utvecklas så långt som möjligt, Rapport 2014:2, Stockholm: Skolinspektionen

Lärarna behöver på ett konstruktivt sätt uppmärksamma elever som förefaller passiva eller oengagerade i skolarbetet. Utgångspunkten bör vara att det finns möjligheter för läraren att kunna ge eleven en mer stimulerande uppgift än den som inte lyckats få eleven att bli motiverad.

I ett klassrum visar sig en god studiero ofta genom att alla elever kan arbeta utan att bli störda av andra elever. Störande element kan exempelvis vara att elever rör sig runt i klassrummet utan en orsak som är kopplad till undervisningen, eller att elever vid upprepande tillfällen tar muntlig kontakt med varandra av orsaker som inte är kopplade till undervisningen. Även moment som att en enskild elev inte deltar i undervisningen kan ha en negativ inverkan på andra elevers studiero.

För att åstadkomma ett effektivt arbete med studiero krävs att skolan som helhet har ett gemensamt förhållningssätt kring detta arbete. För att åstadkomma en miljö på skolan där all undervisning präglas av studiero krävs att det finns väl fungerande forum för lärarna att diskutera och komma överens om gemensamma strategier och förhållningssätt. För rektor är lärarnas upplevelse av hur detta arbete fungerar en viktig utgångspunkt för reflektion och omprövning. Det handlar ytterst om att fånga och förstå den skolkultur som råder, och att arbeta för en sådan där det bedrivs ett gott förebyggande arbete men också att det finns ett gemensamt förhållningssätt för hur ordningsstörningar ska hanteras om de uppstår.¹⁵ Ett gemensamt förhållningssätt innebär att eleverna uppfattar att lärarna har gemensamma ordningsregler, och/eller att lärarna har samma inställning om vad som präglar en god studiemiljö och vilken ljudnivå eller vilka störande aktiviteter som inte är tillåtna i klassrummen. Det kan även vara enklare för eleverna att upprätthålla regler gällande ordning och ljudnivåer om de har varit delaktiga i att bestämma vad som gäller vid olika aktiviteter i klassrummet. Därför behöver eleverna få vara delaktiga i arbetet som handlar om att skapa samsyn kring hur arbetet med att skapa studiero bör bedrivas. Dels genom att rektor och lärare lyssnar på elevernas uppfattning kring hur de upplever studieron och undervisningens kvalitet. Dels genom att eleverna får vara med och ha synpunkter på det förebyggande arbete som skolan bedriver samt vilka förhållningsregler som bör gälla i klassrummet.

¹⁵ Skolinspektionen (2016c) *Skolans arbete med att säkerställa studiero – det räcker inte att det är lugnt, eleverna måste lära sig något också*, Stockholm: Skolinspektionen

Bedömning och betygssättning

Skolinspektionen bedömer följande: Förutsättningar för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betyg ges i låg utsträckning.

Författningsstöd

1 kap. 9 §, 3 kap. 14 §, 10 kap. 13 och 20 a §§ skollagen

9 kap. 20 och 22 b §§ skolförordningen Lgr 11, 2.2 Kunskaper, 2.7 Bedömning och betyg

Skälen till Skolinspektionens bedömning är att förutsättningarna för lärarna att sätta likvärdiga omdömen och betyg behöver utvecklas. Trots att det finns resultat på nationella prov som varierar mycket mellan olika år så sker diskussioner och analyser av betyg och omdömen i liten utsträckning. Det saknas forum där betyg och omdömen analyseras och diskuteras. Resultat på nationella prov har inte följts upp och diskuterats så att skillnaderna mellan betyg och resultat på nationella prov är kända av lärarna. Det sker heller ingen sambedömning av till exempel elevuppgifter eller nationella prov med andra skolor och endast i begränsad omfattning inom lärarkåren på skolan. Lärare på låg- och mellanstadiet har inte sambedömt elevuppgifter och lärarna på högstadiet kan göra det gällande uppgifter från "Perioden", men inte när det gäller övrig ämnesundervisning.

Granskningen visar att lärarnas kvalitetssäkring av omdömen och betyg är begränsad. Det arbete som bedrivs i syfte att uppnå likvärdighet sker inte på något strukturerat sätt och samverkan mellan lärarna är inte utvecklad. Enligt lärarna på låg- och mellanstadiet sker det inte någon sambedömning eftersom det sällan är någon annan lärare som är involverad i undervisningen i deras klasser. Lärarna på högstadiet säger i sin tur att de vid några tillfällen har diskuterat bedömning med varandra samt att en av lärarna delat med sig till övriga lärare på skolan hur hen gör bedömningar av elevuppgifter. Därtill berättar de att det även kan hända att flera lärare bedömer samma elevuppgift. Dock är det endast sådana uppgifter som en elev har gjort på "Perioden" och om det är lärare i olika ämnen som varit inblandade i arbetsområdet samt främst på högstadiet. Inte heller förekommer det enligt lärarna något samarbete med andra skolor gällande till exempel rättning av nationella prov. När det gäller att få stöd i bedömningen uppger rektorn i den skriftliga dokumentationen inför granskningen att de på skolan har utformat en policy för hur de skriftliga omdömena ska utformas så att alla lärare ska veta vad som ska finnas med. Rektorn säger vidare i

intervju att de på skolan också pratat om att ett omdöme till exempel inte ska innehålla en beskrivning av elevens personliga egenskaper, såsom "glad" men säger samtidigt att bedömning är ett fortsatt utvecklingsområde på skolan. I intervju med lärarna är det bara någon enstaka lärare som säger att hen använder uppgifter från Skolverkets bedömningsportal för att ge eleverna möjlighet att träna på dem och även ge eleverna möjlighet att sätta betyg på de elevexempel som finns.

Granskningen visar vidare att diskussioner och analyser av betyg och omdömen sker i liten utsträckning trots att det finns resultat på nationella prov som varierar mycket mellan olika år och skiljer sig mycket från årskursens betygsresultat. Eleverna vid Fredkullaskolan får sina första betyg när de går i årskurs 8, och i de tidigare årskurserna får eleverna omdömen en gång per år som visar om de uppnått målen eller inte. Rektorn säger att hon har påtalat för lärarna att summativa avstämningar måste ske även om lärarna inte sätter betyg i de årskurser som de undervisar i. Dessutom säger rektorn att arbetet att ge likvärdiga omdömen och sätta likvärdiga betyg behöver utvecklas. Skolinspektionens ombedömning av nationella prov höstterminen 2018 visade på stor skillnad mellan Skolinspektionens ombedömning och skolans rättning vid ett av de delprov som ombedömts, men det framgår i intervju att lärarna vid skolan inte diskuterat skillnaden som framkommit. Lärarna säger att de inte känner till att skolans resultat enligt ombedömningen på de nationella proven är lägre än medelvärdet för riket i flera av årskurserna, även om skolans genomsnittliga meritvärde är betydligt högre än det genomsnittliga meritvärdet för riket. Lärarna har inte diskuterat det i kollegiet och har inte arbetat med att analysera skillnaderna eller diskuterat resultatet på proven. Enligt lärarna så var grupperna som resultaten gällde "starka grupper" vilket skulle förklara deras höga meritvärden. Låga resultat på nationella prov i årskurs 3 berodde enligt rektorn på bristande studiero, hur undervisningen bedrevs och att det skedde många lärarbyten. Huvudmannen för skolan följde tidigare upp resultat över flera år och uppmärksammade då att det var stora skillnader över tid säger lärare.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Rektorn behöver säkerställa att lärarna för en gemensam diskussion och analyserar bedömningen av elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen.

Betyg används bland annat för att följa elevers kunskapsutveckling, för urval till fortsatta studier och i utvärderingssyfte. Det är viktigt att betygen upplevs som rättvisande och likvärdiga. Likvärdighet är en viktig princip i skollagen och det anges i lagen att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform oavsett var i landet den anordnas.¹⁶ När elevers kunskaper bedöms är det av yttersta vikt att detta sker på ett så likvärdigt sätt som möjligt. Rektorn har ett ansvar för att ge lärarna förutsättningar att kvalitetssäkra sin egen bedömning i syfte att verka för likvärdighet. Av läroplanen framgår att lärarna i samverkan ska utbyta kunskaper och erfarenheter.¹⁷ Betygssättningen ska vara rättssäker för eleverna samt vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.¹⁸ Betygsättning innebär myndighetsutövning och det betyg som en elev får kan ha avgörande betydelse för elevens chanser till utbildning och arbete. Felaktiga omdömen kan riskera att elever i behov av särskilt stöd inte uppmärksammas i tid. Felaktiga betyg kan i förlängningen innebära en risk för så kallad betygsinflation där skolors kunskapsresultat inte stämmer överens med elevernas faktiska kunskaper, vilket leder till en misstro mot det befintliga betygssystemet.

Ett arbete i syfte att öka likvärdigheten vid bedömning och betygsättning behöver utvecklas på Fredkullaskolan. Vid tiden för granskningen sker ingen uppföljning eller analys av de omdömen som skrivs eller de betyg som sätts. Eleverna på Fredkullaskolan får sina första betyg i årskurs 8, och att betygsättningen sker så sent jämfört med andra skolor ökar behovet av att även analysera och följa upp bedömningen i de lägre åldrarna i syfte att sträva efter en likvärdig bedömning. På Fredkullaskolan saknas forum för lärare att tillsammans diskutera och analysera den bedömning som görs i syfte att säkerställa att den utgår från de styrdokument.

Rektorn behöver skapa förutsättningar för lärarna så att det finns en samstämmighet kring hur styrdokumentet tolkas (och då särskilt kunskapskraven) och hur elevprestationer bedöms och vägs ihop.¹⁹ Det ligger i lärarens profession att bedöma

¹⁶ 1 kap 9 § skollagen

¹⁷ Lgr 11, 2 Övergripande mål och riktlinjer, 2.5 Övergång och samverkan och 2.7 Bedömning och betyg

¹⁸ Skolverkets allmänna råd (2018) *Betyg och betygsättning*

¹⁹ Skolverket (2013) *Sambedömning i skolan*

var eleven befinner sig i relation till de nationella kunskapskraven. Det är inte bara bedömning i samband med betygssättning som är viktigt. Även de bedömningar som lärarna behöver göra i icke-betygssättande årskurser behöver vara likvärdiga, även om de inte med nödvändighet måste ske vid något särskilt bestämt tillfälle. Att lärares formativa bedömningar om elevernas prognostiserade utveckling är likvärdiga är inte minst viktigt eftersom de kan spela en avgörande roll för att tidigt upptäcka elever som är i behov av särskilt stöd. Det är viktigt att lärarnas bedömningar kvalitetssäkras utifrån att bedömningen av elevens prestation sker med utgångspunkt i kunskapskraven och den nationella nivån för vad som avses med att ha uppnått olika kunskapskrav. Rektorn behöver årligen analysera skillnader mellan olika lärares bedömningar och betyg i syfte att säkerställa likvärdiga betyg.

Det är viktigt att skolenheten har rutiner för att analysera betyg och nationella provbetyg ur olika perspektiv för att säkerställa att betygen är så rättvisande och likvärdiga som möjligt, och att de nationella proven särskilt har beaktats. Om det kommer fram att det finns avvikelser mellan betyg och provbetyg är det av vikt att rektorn undersöker vad avvikelserna kan bero på samt om de är motiverade eller inte.²⁰ Sammantaget har rektorn ett ansvar för att detta analyseras utifrån att fastställa om eventuella skillnader kan bero på att lärarna har olika tolkningar av styrdokumentet, eller utifrån att de bedömt och vägt samman elevprestationer på olika sätt.

²⁰ Skolverket allmänna råd med kommentarer (SKOLFS 2018:247), *Betyg och betygssättning*

På Skolinspektionens vägnar

X Helena Boëthius

Enhetschef

Signerat av: Helena Boëthius

X Maria Larsson

Föredragande / Utredare

Signerat av: Maria Larsson

I handläggningen av ärendet har även utredare Christina Sjögren och enhetsjurist Ingrid Hesselén Brunius medverkat.

Bilaga 1: Underlag för bedömning regelbunden kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- 7 lektionsobservationer
- 2 gruppintervjuer med elever
- 2 gruppintervjuer med lärare
- En intervju med representant för skolans elevhälsa
- En intervju med rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av bedömningsunderlag, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet. Bedömningsunderlagen beskriver de områden som utredarna ska värdera vid besök på skolenheter. Bedömningsunderlagen är uppdelade i bedömningsområden. Respektive bedömningsområde är sedan nedbrutet till ett antal indikatorer. Dessa indikatorer beskriver mer i detalj vad som ska utredas, för att identifiera var skolans styrkor respektive förbättringsområden finns.

Bedömningsområden

Inom respektive område granskas följande delar:

Bedömningsområde 1: I vilken utsträckning leder rektorns lärarnas utveckling av undervisningen och verkar för elevernas lika rätt till en god utbildning oavsett könstillhörighet? Inom detta område granskas hur rektor arbetar med uppföljning och analys, hur skolans arbete med jämställdhet bedrivs, samt hur rektorn leder och organiserar skolans arbete.

Bedömningsområde 2: I vilken utsträckning får eleverna en undervisning som främjar deras möjligheter att nå läroplanens mål avseende kunskaper och värden? I detta område granskas om undervisningen är målfokuserad, varierad och innehåller aktivt lärarstöd, om eleverna stimuleras och utmanas i undervisningen utifrån sina behov och förutsättningar, samt om eleverna görs delaktiga i undervisningen och i sitt eget lärande.

Bedömningsområde 3: I vilken utsträckning arbetar skolan så att utbildningen präglas av trygghet och studiero och eleverna kan ägna sig åt skolarbete? I detta område granskas hur skolan arbetar för att skapa en lugn och trygg miljö där det råder studiero.

Bedömningsområde 4: I vilken utsträckning ges lärarna förutsättningar att säkerställa likvärdighet vid bedömning och betygssättning? I detta område granskas hur skolan arbetar med diskussion, analys och kvalitetssäkring i arbetet med omdömen och betyg.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:
www.skolinspektionen.se

Bilaga 2: Bakgrundsuppgifter om verksamheten

Skolinspektionen besökte skolenheten den 23 oktober 2018 och den 24 oktober 2018. Besöket genomfördes av Maria Larsson och Christina Sjögren.

Fredkullaskolan är en fristående waldorfskola med årskurserna 1 till 9 samt förskoleklass, belägen i Kungälv kommun. Huvudman för skolan är Föreningen för Waldorfpedagogik i Kungälv med organisationsnummer 853300-7038. Verksamheten vid Fredkullaskolan startade läsåret 1988/89 och godkändes då för undervisning i årskurserna 1 till 9. Genom Skolinspektionens beslut (dnr 99:2623) den 10 november 1999 erhöll huvudmannen även tillstånd att vid skolan bedriva förskoleklass, vilken dock ej ingår i granskningen.

Skolan leds av en rektor, och lärarna är vid tillsynen organiserade i två arbetslag, ett för de lägre årskurserna och ett för de högre årskurserna. Vid granskningsbesöket finns 118 elever i årskurserna 1 till 9.